

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Новицького Ігоря Валерійовича на тему: «Механізми інтегрованого розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність галузі знань 07 Управління та адміністрування

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з планами наукових робіт установи

Аналіз динаміки економічного розвитку світової економіки свідчить про наявність стійких тенденцій до зростання чисельності населення, що, в свою чергу, загострює продовольчу проблему. За таких умов, стратегічним завданням є пошук ефективних шляхів нарощування продовольчих ресурсів у світі. Така ситуація створює передумови для забезпечення подальшого розвитку аграрного сектору України, що має всі можливості для забезпечення не лише власних потреб у продовольстві, але й для того, щоб стати одним із ключових гравців на світовому ринку. Сучасні економічні перетворення в аграрному секторі країни мають незворотний характер, проте нинішній економічний стан його суб'єктів, відсутність стабільності щодо результатів на перспективу вимагають пошуку дієвих стратегічних напрямів здійснення їх господарської діяльності, пошуку механізмів стійкого розвитку, в тому числі посилення інтеграційної складової розвитку.

Дисертацію виконано у безпосередньому зв'язку з комплексною науково-дослідною темою Уманського національного університету садівництва «Теоретико-методологічні та прикладні засади соціально-економічного розвитку аграрної сфери економіки України в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0116U003210).

2. Мета і завдання дослідження

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо формування й реалізації механізмів інтегрованого розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішено такі завдання:

- поглиблено і конкретизовано науковий категорійно-понятійний апарат щодо механізмів формування системотвірних зв'язків учасників аграрно-промислового виробництва;

- розкрито сутність і змістове навантаження інтегрованого розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу;

- удосконалено методичний інструментарій комплексної оцінки стійкості інтегрованого розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу;

- досліджено особливості розвитку зернової і зернопереробної галузей та оцінити рівень стійкості господарської діяльності підприємств у їх складі;

- поглиблено науково-практичні засади оцінки інтегрованого розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу та рівня його стійкості;

- обґрунтовано пропозиції з удосконалення інфраструктурного забезпечення інтегрованого розвитку підприємств регіонального

зернопродуктового підкомплексу на основі програмно-цільового моделювання;

- розроблено механізми залучення фінансових структур до інтеграційних процесів в зернопродуктовому підкомплексі;
- розвинуто положення щодо оптимізаційного моделювання виробничо-економічних параметрів зернопродуктового виробництва в межах інтегрованої структури.

3. Наукова новизна одержаних результатів проведених досліджень

Сутність наукової новизни результатів дослідження полягає в наступному:
вперше:

- запропоновано та обґрунтовано модель міжрегіональної квазіінтегрованої структури зернопродуктового підкомплексу, що має ієрархічний порядок та дає можливість у процесі діяльності враховувати регіональні особливості функціонування профільних підприємств;

удосконалено:

- сутнісні характеристики інтегрованого розвитку підприємств продуктивних підкомплексів вітчизняного аграрного сектору, в частині характеристики діалектичної єдності внутрішньої організації інтегрованої структури та зовнішніх зв'язків і розгляду як інструменту реалізації стратегії сталого інноваційного розвитку усіх учасників аграрно-промислового виробництва в умовах мінливого зовнішнього середовища, що дозволяє прослідкувати тісний зв'язок між структурою продовольчого ринку та рівнем інтегрованого розвитку підприємств продуктивних підкомплексів аграрного сектору;

- методичний підхід до комплексного аналізу та оцінки стійкості виробництва підприємств зернопродуктового підкомплексу, що враховує особливості їх діяльності та базується на основі співвідношення середнього приросту лінійного тренду синтетичного показника розвитку та середньоквадратичного відхилення рівнів від нього;

- практичні підходи до оцінки рівня розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу, що базуються на розподілі господарюючих суб'єктів на дві групи з врахуванням особливостей їх функціонування в інтегрованому полі та поза ним;

- організаційно-економічний механізм участі фінансових установ у інтеграційних процесах в аграрній сфері через моделі побудовані на основі інтегрованої групи підприємств, що мають спільне бачення подальшого розвитку;

набули подальшого розвитку:

- підхід до трактування поняття «аграрно-промислове формування зернопродуктового підкомплексу», в частині виділення мети його функціонування, що полягає у забезпеченні та гарантуванні взаємовигідних (відносно рівних) економічних умов стійкого інноваційного розвитку усіх учасників технологічного ланцюга через подолання проявів монополізму окремих з них;

- пропозиції щодо налагодження контрактних відносин між підприємствами зернопродуктового підкомплексу з метою забезпечення механізмів інтегрованого їх розвитку через внутрішньогосподарську та

міжгосподарську кооперацію;

– підходи до оцінки та моделювання можливого спектру стратегічних альтернатив розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу на основі економіко-математичного моделювання.

Відмітимо, що всі елементи наукової новизни викладені коректно, їх кількість та формулювання відповідають нормативним вимогам до даного виду кваліфікаційних робіт, у них конкретно зазначено, чим саме отримані положення відрізняються від вже відомих, а також вказано, які саме результати можна одержати при їх використанні.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукова новизна дисертаційної роботи розкривається у подальшій розробці теоретичних, методичних й прикладних засад щодо механізмів інтегрованого розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу. Обґрунтованість та достовірність більшості наукових положень, висновків і пропозицій, що розроблені й відображені у дисертаційному дослідженні, можна охарактеризувати як цілком достатні, що підтверджується, зокрема, використанням відповідної інформаційної бази: законодавчих та нормативних актів, офіційних матеріалів Державної служби статистики України, аналізом наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, монографій, публікацій у періодичних виданнях. Теоретична і методологічна основа проведеного дослідження базується на системному підході, методах наукового пізнання, фундаментальних положеннях економічної теорії, сучасних концепціях інтеграційних процесів у аграрному секторі України.

У дисертаційній роботі автором отримано нові науково обґрунтовані результати, що удосконалюють механізми розвитку інтеграційних процесів в аграрному секторі в цілому та зернопродуктовому виробництві зокрема. Новизна отриманих результатів дослідження підтверджена відповідною апробацією у фахових наукових виданнях. Результати роботи дисертант оприлюднював на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Обґрунтованість наукових положень підтверджується також логікою дослідження та чіткістю поставлених задач і залученням великої кількості статистичних матеріалів та документів первинної звітності аграрних підприємств. Оцінюючи зміст дисертаційної роботи, можна стверджувати, що одержані наукові результати є обґрунтованими, а їх наукова новизна є достовірною в світлі представлених у роботі доказів, створених за допомогою загальнонаукових принципів, методів та прийомів здійснення комплексних досліджень. Загалом, дисертація є структурованою, завершеною роботою.

5. Теоретичне та практичне значення дисертаційного дослідження

Наукове значення результатів дисертаційного дослідження визначено поставленою метою і розв'язанням завдань, що полягають у обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо формування й реалізації механізмів інтегрованого розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу.

Сформульовані та обґрунтовані в дисертації наукові положення, висновки

та рекомендації спрямовані на вирішення досліджуваної проблеми.

Теоретичне значення отриманих Новицьким І.В. результатів визначається поглибленням теоретичних засад та розробленими рекомендаціями щодо вдосконалення механізмів інтегрованого розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що основні положення, викладені в дисертації, доведені до рівня практичних рекомендацій, що можуть сприяти підвищенню ефективності господарської діяльності підприємств зернопродуктового підкомплексу України, забезпеченню їх розвитку та стійкості в умовах змін у макро- і мікросередовищі. Це підтверджується тим, що основні наукові результати, отримані під час його проведення, доведено до практичного впровадження: пропонувані дисертантом підходи до аналізу рівня стійкості зернового виробництва використано у практичній діяльності Управлінням агропромислового та економічного розвитку Тальнівської райдержадміністрації (довідка від 19.02.2019 р.); результати наукових досліджень використовуються у навчальному процесі Уманського національного університету садівництва при підготовці навчально-методичних матеріалів і викладанні дисциплін «Стратегія підприємства», «Економічне управління підприємством», «Соціально-економічний аналіз підприємницького середовища» (довідка від 17.12.2019 р., № 01-10/1231); пропозиції щодо оцінки стійкості виробництва відповідно до галузевих особливостей підприємства та запровадження інноваційних методів управління ним використані ТОВ «МОВЕР МІЛ» (довідка від 25.11.2018 р., № 129/1).

6. Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до наукових публікацій, опублікованих зі співавторами

Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 14 публікаціях загальним обсягом 5,39 д. а.: у т.ч. 5 статей у наукових фахових виданнях (3,27 д.а.), з них 4 одноосібних (2,61 д.а.), 1 стаття у іноземному науковому виданні (0,79 д.а.) та 8 наукових праць в інших виданнях (1,33 д. а.), з них 6 одноосібних (1,09 д.а.).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Новицький І.В. Теоретичні основи економічних відносин суб'єктів зернопродуктового підкомплексу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2017. Випуск 13. Частина 2. С. 39-43.

2. Новицький І.В. Аналітична оцінка потенційних можливостей зростання конкурентоспроможності та інтеграційної активності підприємств зернопродуктового підкомплексу. *Агросвіт*. 2018. № 9. С. 45-51.

3. Новицький І.В. Сучасний стан і тенденції розвитку вітчизняного зернового господарства. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Київ: Видавництво «Основа», 2018. Вип. 93. Ч. 2. Економічні науки. С. 86-98.

4. Новицький І.В. Закономірності й тенденції розвитку суб'єктів

господарювання у межах функціональних підсистем зернопродуктового підкомплексу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»*. 2019. № 35. С. 96-105.

5. Нестерчук Ю.О., Новицький І.В. Роль інтеграції в процесі забезпечення пропорційного й збалансованого розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу. *Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 2. С. 13-25.

Статті у іноземних наукових виданнях:

6. Нестерчук Ю., Новицький І. Міжгалузеві та міжгосподарські взаємодії суб'єктів аграрно-промислового виробництва. *Zeszyty naukowe PWSZ w Plocku. Nauki ekonomiczne*. Плоцьк : PWSZ, 2017. Т. XXVI. С. 119-131.

Матеріали конференцій:

7. Новицький І.В. Наукові засади структурування зв'язків суб'єктів аграрно-промислового виробництва. *Стратегічні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємств в сучасних умовах господарювання* : зб. тез доп. IV Всеукр. наук.-практ. заоч. конф., 14 квіт. 2017 р. Черкаси : ФОП Чабаненко Ю.А., 2017. С. 66-69.

8. Нестерчук Ю.О., Новицький І.В. Фактори розвитку інтегрованих структур в аграрному секторі. *Економіка і менеджмент 2017: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку. Т. 2 : Економіка підприємства: проблеми та напрями економічного та соціального розвитку в XXI сторіччі* : зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф., 23-24 берез. 2017 р. Дніпро : Біла К.О., 2017. С. 33-36.

9. Новицький І.В. Формування системи показників комплексної оцінки економічних взаємовідносин учасників інтегрованих формувань зернопродуктового підкомплексу. *Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин* : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 трав. 2017 р. Умань: Видавець «Сочінський», 2017. С. 95-97.

10. Новицький І.В. Тенденції розвитку вітчизняного зернового господарства. *Сучасні напрями розвитку ринкової економіки на засадах конкурентоспроможності, інноваційності та сталості* : матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 6 квіт. 2018 р. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2018. С. 72-75.

11. Нестерчук Ю.О., Новицький І.В. Фактори та умови розвитку зерновиробництва в сільськогосподарських підприємствах. *Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин* : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф., 24-25 травня 2018 р. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2018. С. 81-83.

12. Новицький І.В. Світовий досвід розвитку підприємств аграрно-промислового виробництва на засадах кооперації та інтеграції. *Економічні, політичні та культурологічні аспекти європейської інтеграції України в умовах нових глобалізаційних викликів* : матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 16-17 квіт. 2018 р. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 144-146.

13. Новицький І.В. Удосконалення механізму взаємовідносин учасників агропромислово-фінансової інтеграції в зернопродуктовому підкомплексі. *Економічний потенціал країни: наукові підходи та практика реалізації* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 2 березня 2019 р. Одеса: ОНУ ім. І.І.

Мечникова, 2019. С. 64-66.

14. Новицький І.В. Оцінка стійкості зернового виробництва в інтегрованих формуваннях. *Аграрна наука та освіта в умовах євроінтеграції* : зб. наук. праць міжнар. наук.-практ. конф., 20-21 берез. 2019 р. Тернопіль : Крок, 2019. Ч.1. С. 43-45.

7. Характеристика єдності змісту дисертації та відповідності спеціальності, за якою вона подається до захисту

Дисертаційна робота характеризується логічною послідовністю, зв'язністю та завершеністю викладу матеріалу; чітким формулюванням основних наукових положень, висновків та пропозицій. Дисертація написана українською мовою. Мова дисертації характеризується смисловою точністю, логічністю, дотриманням стилістичних норм і зв'язків у реченні, простотою викладу. В цілому мовне стилістичне оформлення тексту дисертаційної роботи відповідає особливостям писемного наукового стилю мови та узгоджується з вимогами до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Дисертаційна робота Новицького Ігоря Валерійовича на тему «Механізми інтегрованого розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, викладена на 183 сторінках основного тексту і оформлена відповідно до вимог Державного стандарту України 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення», відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами і доповненнями), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167.

За формою, змістом, глибиною розроблення і обґрунтування висновків дисертація є кваліфікованою науковою працею, виконаною на високому теоретичному та методичному рівні, містить вперше отримані та науково обґрунтовані результати вирішення важливої частини проблемних аспектів формування та розвитку механізмів інтегрованого розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу.

Опубліковані наукові праці повністю передають зміст дисертації, що відповідає спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Дисертація Новицького І.В. на основі обговорення і висновків визнана закінченою самостійною науково-дослідною роботою, що відповідає вимогам до дисертаційних робіт економічного профілю.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

Вивчення основних положень і одержаних наукових результатів дисертації дозволяє відмітити окремі з них як дискусійні, а саме:

- в підрозділі 1.3. (табл. 1.1., с. 65) автор наводить групи показників оцінки ефективності підвищення стійкості підприємств зернопродуктового підкомплексу, проте не всі їх можна застосувати до багатогалузевих підприємств;

- доцільно було б у підрозділі 1.3 навести таблицю чи рисунок, що

візуально узагальнюють запропоновану методику комплексної оцінки стійкості інтегрованого розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу, оскільки описовий характер не дає можливості її цілісного сприйняття, а також навести перелік підприємств, що формують вибірку (розділ 2) та основні показники їх діяльності, за якими було проведено оцінку їх стійкості;

- в підрозділі 2.2 доцільно було б розглянути досвід діяльності дрібних переробних підприємств, оскільки вони є більш зацікавлені в інтеграційних процесах, ніж великі;

- варто було конкретизувати практичні аспекти залучення банківських установ до інтеграційних процесів у зернопродуктовому підкомплексі України залежно від рівня та форм утворених інтегрованих структур;

- перелік принципів формування стратегічної програми забезпечення стійкого розвитку суб'єктів основних галузей зернопродуктового підкомплексу (стор. 133) бажано було повніше розкрити та використати у процесі оптимізації виробничо-економічних параметрів зернопродуктового виробництва в межах інтегрованих структур;

- оптимізацію виробничо-економічних параметрів зернопродуктового виробництва в межах інтегрованих структур дисертант проводив на основі розробленої економіко-математичної моделі та знаходження оптимального варіанту за допомогою рішення економіко-математичної задачі, до якої варто було включити більше змінних (площі окремих зернових культур), а також обмежень, що описують і моделюють виробничі процеси в сільськогосподарських підприємствах та впливають на зміну цільової функції.

Висловлені зауваження та пропозиції в цілому не змінюють позитивної оцінки роботи, не знижують наукової та практичної значимості проведеного дослідження і можуть бути враховані автором у подальшій науково-практичній діяльності.

9. Загальний висновок

Усі наукові результати, що викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, отримані автором самостійно. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення, ідеї та висновки, які є результатом самостійної роботи автора.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою, мети дослідження досягнуто. Наукові положення, висновки і рекомендації повністю обґрунтовані та аргументовані, містять наукову новизну та отримали необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертаційного дослідження. Структура і обсяг роботи відповідають чинним вимогам.

Дисертаційне дослідження є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне науково-прикладне завдання, яке полягає у системному обґрунтуванні теоретичних засад і розробці методико-практичних рекомендацій щодо механізмів інтегрованого розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу.

На підставі розгляду дисертації, наукових публікацій, у яких висвітлено

основні наукові результати дисертації, а також за результатами фахового семінару (протокол № 1 від 14.02.2020) встановлено, що дисертаційна робота «Механізми інтегрованого розвитку підприємств зернопродуктового підкомплексу» є завершеною науковою працею, у якій її автором отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання.

Дисертаційна робота відповідає спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами і доповненнями), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 і рекомендується для подання до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за вказаною спеціальністю.

Рецензенти:

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Уманського національного університету
садівництва

В.С. Уланчук

Кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу Уманського
національного університету садівництва

А.О. Харенко

